

Nr 99

Kungl. Maj:ts proposition angående särskilda institutionsföreståndare i vissa ämnen på grundskolans högstadium m. m.; given den 29 mars 1974.

Kungl. Maj:t vill härmed, under åberopande av bilagda utdrag av statsrådsprotokollet över utbildningsärenden, *dels* föreslå riksdagen att bifalla det förslag om vars avlåtande till riksdagen föredraganden hemställt, *dels* bereda riksdagen tillfälle att ta del av vad föredraganden anfört om visst statsbidrag.

CARL GUSTAF

LENA HJELM-WALLÉN

Propositionens huvudsakliga innehåll

I propositionen föreslås bl. a. att särskilda institutionsföreståndare skall förordnas i vissa ämnen på grundskolans högstadium, nämligen i biologi, fysik, kemi och teknik, om antalet högstadielklasser vid skolenheten utgör lägst tolv.

Utdrag av protokollet över utbildningsärenden hållet inför Hans Maj:t konungen i statsrådet den 29 mars 1974.

Närvarande: statsministern PALME, statsråden STRÄNG, JOHANSSON, ASPLING, LUNDKVIST, GEIJER, BENGTSSON, NORLING, LÖFBERG, LIDBOM, CARLSSON, GUSTAFSSON, ZACHRISSON, LEIJON, HJELM-WALLÉN.

Statsrådet Hjelm-Wallén anmäler efter gemensam beredning med statsrådets övriga ledamöter fråga om *särskilda institutionsföreståndare i vissa ämnen på grundskolans högstadium m. m.* och anför.

1 Inledning

Lärarnas Riksförbund har i skrivelse den 1 februari 1974 bl. a. anhallit om inrättande av arvodestjänster som institutionsföreståndare för ämnena biologi, kemi, fysik och teknik på grundskolans högstadium samt för ämnena teckning, musik och gymnastik på grundskolans högstadium och i gymnasieskolan. Förbundet har vidare anhallit om ändring i gränserna för inrättande av arvodestjänster som huvudlärare i grundskolan och gymnasieskolan. Som motiv för förslagen framhåller förbundet att genomförandet av de nya läroplanerna för grundskolan och gymnasieskolan enligt förbundets mening har medfört ökade arbetsuppgifter för huvudlärare och institutionsföreståndare.

2 Nuvarande bestämmelser

I skolstadgan (1971: 235, ändrad senast 1973: 678) finns föreskrifter om inrättande av tjänster som huvudlärare och institutionsföreståndare samt arbetsuppgifter, behörighet och tillsättning av dessa tjänster. De nuvarande bestämmelserna grundar sig i huvudsak på beslut i samband med dels 1964 års gymnasie- och fackskolereform (prop. 1964: 171, SäU 1964: 1, rskr 1964: 407), dels 1967 års lärarutbildningsreform (prop. 1967: 4, SU 1967: 51, rskr 1967: 143).

2.1 Huvudlärare

Arvodestjänster som huvudlärare finns både i grundskolan och gymnasieskolan.

För låg- eller mellanstadium som ingår i arbetsområdet för rektor vid *grundskolan* finns en arvodestjänst som huvudlärare för varje fullt fyrtal klasser, om länskolnämnden medger det. Fler än tre tjänster för

varje stadium får inte finnas. För högstadium som ingår i rektors arbetsområde finns en huvudlärare för varje ämne med undantag av frivilliga ämnen. På högstadiet får huvudläraren efter medgivande av länskolnämnden en arvodestjänst som huvudlärare, om undervisningen i ämne eller ämnen, för vilka samma lärare är huvudlärare, omfattar minst 40 veckotimmar och flera lärare undervisar i ämnet eller ämnena.

För *gymnasieskolans* del gäller i stort samma bestämmelser som för högstadiet med den skillnaden att veckotimsgränsen, med undantag för vissa ämnen, är fastställd till 35 veckotimmar.

Bestämmelserna om uppgifter, behörighet och tillsättning är praktiskt taget identiska för de båda skolformerna.

Huvudlärare skall närmast under ämneskonferensen sköta den pedagogiska planeringen, lämna övriga lärare råd och anvisningar, främja lärares fortbildning samt handleda mindre erfarna lärare. Skolöverstyrelsen (SÖ) har utfärdat kompletterande anvisningar för huvudlärares uppgifter.

Huvudläraren skall inneha lärartjänst vid kommunens grundskola eller gymnasieskola, ha sin tjänstgöring i huvudsak förlagd till aktuell skolenhet samt vara behörig till ordinarie lärartjänst på stadiet eller i resp. ämne. Huvudläraren utses av skolstyrelsen (för landstingskommunal skola av utbildningsnämnden) efter förslag av rektor genom förordnande för högst tre år.

2.2 Institutionsföreståndare

Vid skolenhet med gymnasieskola finns en föreståndare för varje ämnesinstitution. Arvodestjänst som institutionsföreståndare finns däremot enbart för ämnesinstitution i vilken ingår naturvetenskapligt eller tekniskt ämne på tvåårig social linje, tvåårig teknisk linje, treårig eller fyraårig linje enligt bestämmelser som SÖ meddelar. Av dessa framgår att arvodesanställd institutionsföreståndare finns för bl. a. ämnena fysik, kemi och biologi samt en rad tekniska ämnen.

Institutionsföreståndare skall vara lärare i ämnet och ha sin tjänstgöring förlagd till skolenheten. Han utses av skolstyrelsen efter förslag av rektor genom förordnande t. v.

Av skolstadgan framgår att lärare i grundskolan är skyldig att förestå institution. SÖ har utfärdat föreskrifter och anvisningar om institutionsföreståndare som avser såväl grundskola som gymnasieskola. Några arvodestjänster finns dock inte i grundskolan.

3 Föredraganden

I samband med 1964 års gymnasie- och fackskolereform (prop. 1964: 171, SäU 1964: 1, rskr 1964: 407) samt 1967 års lärarutbildningsreform

(prop. 1967: 4, SU 1967: 51, rskr 1967: 143) tillkom särskilda arvodes-tjänster som institutionsföreståndare i vissa naturvetenskapliga och tekniska ämnen i gymnasiet och fackskolan samt som huvudlärare vid grundskolan och gymnasieskolan. Tjänsterna som huvudlärare förutsätter ett visst timunderlag.

Huvudlärare och institutionsföreståndare utses av skolstyrelsen resp. i fråga om landstingskommunala studievägar i gymnasieskolan av utbildningsnämnden.

Lärarnas riksförbund har nu bl. a. anhållit om att arvodes-tjänster som institutionsföreståndare skall inrättas i biologi, kemi, fysik och teknik på grundskolans högstadium samt i gymnastik, musik och teckning på högstadiet och i gymnasieskolan. Vidare har förbundet fört fram förslag om ändring av gällande veckotimsgränser för huvudlärare.

De frågor som förbundet har aktualiserat har ett starkt samband med arbetet inom utredningen om skolans inre arbete, vars betänkande väntas under sommaren 1974. Jag räknar med att beredningen av utredningens förslag skall kunna innefatta en generell prövning av systemet med huvudlärare och institutionsföreståndare. I avvaktan härpå bör man enligt min mening likväl kunna på grundskolans högstadium införa en anordning med särskilda institutionsföreståndare i vissa ämnen motsvarande dem som finns i gymnasieskolan. Sådana särskilda institutionsföreståndare bör finnas i de naturvetenskapliga ämnena (inkl. ämnet teknik) i skolenheter med tämligen omfattande undervisning. I övrigt är jag inte beredd att tillstyrka några ändringar av reglerna för huvudlärare och institutionsföreståndare.

Särskilda institutionsföreståndare bör således finnas i ämnena biologi, fysik, kemi och teknik. Liksom i fråga om arvodes-tjänsterna som huvudlärare bör en viss minsta undervisningsvolym krävas. Som mått härpå bör antalet klasser vid skolenheten användas. Enligt min mening bör antalet klasser vid skolenhetens högstadium utgöra lägst tolv för att särskild institutionsföreståndare skall kunna finnas. Vidare bör krävas att mer än en lärare undervisar i ämnet.

Jag avser att i annat sammanhang föreslå Kungl. Maj:t att särskilda institutionsföreståndare i de aktuella ämnena skall utses och förordnas av skolstyrelsen för en tid av högst tre år. Institutionsföreståndaren skall vara lärare i ämnet och ha sin tjänstgöring förlagd till skolenheten. Jag avser vidare att föreslå Kungl. Maj:t att ge skolöverstyrelsen i uppdrag att utfärda erforderliga föreskrifter och anvisningar om de arbetsuppgifter som skall åvila särskild institutionsföreståndare. Dessa bör enligt min mening kunna vara i stort sett utformade i enlighet med de bestämmelser som i dag finns för gymnasieskolan. När det gäller vilken lärare som skall komma i fråga bör den pedagogiska skick-

ligheten som den framgår av lärartjänstgöringen samt lämpligheten i övrigt för uppgiften vara helt avgörande.

Särskild institutionsföreståndare bör första gången utses tidigast från den 1 juli 1974.

Antalet särskilda institutionsföreståndare som kommer att inrättas vid ett bifall till mina förslag torde komma att uppgå till ca 2 400. Statens avtalsverk och personalorganisationerna har träffat avtal om uppdragstillägg till institutionsföreståndare i vissa ämnen på grundskolans högstadium, om arvodestjänster som institutionsföreståndare inrättas.

För budgetåret 1974/75 torde kostnaderna komma att uppgå till ca 9 milj. kr. På grund av gällande utbetalningsregler för statsbidrag till grundskolan kommer emellertid inte anslaget Bidrag till driften av grundskolor m. m. att belastas med denna utgift under nästa budgetår.

Jag vill i detta sammanhang även anmäla fråga om handläggning av ärenden rörande statsbidrag till skolbyggnader som är integrerade i olika typer av centrumanläggningar.

I prop. 1971: 1 (bil. 10 s. 230) anmäldes denna fråga, varvid dåvarande chefen för utbildningsdepartementet framhöll att det ankom på Kungl. Maj:t att besluta i sådana statsbidragsärenden. Under de senaste åren har varje år ett tiotal sådana ärenden avgjorts av Kungl. Maj:t. Statsbidrag har därvid beviljats för det fall skollokalerna varit integrerade i en centrumanläggning e. d., som ägts av aktiebolag, förening eller stiftelse vari kommunen genom sina företrädare haft bestämmanderätten. Statsbidraget utgår till kommunen. Jag avser att senare föreslå Kungl. Maj:t att SÖ fortsättningsvis bör få besluta om statsbidrag i sådana fall. En sådan delegering ligger i linje med de beslut om ny handläggningsordning av skollokaler som fattats vid 1973 års riksdag (prop. 1973: 174, UbU 1973: 55, rskr1973: 332; jfr även prop. 1974: 1 bil. 10 s. 201).

Under återropande av det anförda hemställer jag att Kungl. Maj:t
dels föreslår riksdagen att godkänna de grunder för särskilda
institutionsföreståndare vid grundskolan som jag har angett
i det föregående,
dels bereder riksdagen tillfälle att ta del av vad jag har anført
i det föregående om statsbidrag till vissa skolbyggnader.

Med bifall till vad föredraganden sålunda med instämmande av statsrådets övriga ledamöter hemställt förordnar Hans Maj:t Konungen att till riksdagen skall avlåtas proposition av den lydelse bilaga till detta protokoll utvisar.

Ur protokollet:
Agneta Heide

